

Stockholm
2015-09-25

Utrikesdepartementet, Enheten för
främjande och EU:s inre marknad
103 39 Stockholm

Diarienummer UD2015/267/FIM

Ang. Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt regionkommittén ”En strategi för en inre digital marknad i Europa” (KOM (2015) 192 slutlig)

Bakgrund

Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation, SAMI, är den organisation som företräder utövare på musikområdet och som i huvudsak administrerar deras rätt till ersättning vid offentligt nyttjande av ljudupptagningar enligt tvångslicensen i 47§ upphovsrättslagen (URL). SAMI samlar även in ersättning till fonogramproducenterna enligt särskild överenskommelse med International Federation of the Phonographic Industry, IFPI, svenska gruppen. SAMI företräder drygt 34 000 svenska artister och musiker och företräder därutöver ett mycket stort antal utländska rättighetshavare med stöd av ömsesidighetsavtal (representationsavtal) med utländska utövarsällskap.

Från området offentligt framförande, samlar SAMI in ersättning från cirka 42.000 musikanvändare i Sverige. Därutöver tillkommer ett relativt stort antal musikanvändare från den insamling som IFPI, Svenska gruppen samlar in för SAMIs räkning på i huvudsak området överföring till allmänheten, d.v.s. radio, TV och internet.

SAMI har valt att begränsa sitt yttrande till frågor av upphovsrättslig karaktär och då främst de som är kopplade till utövarnas – för SAMI:s del artisters och musikers - möjlighet att få betalt på en digital marknad. SAMI som är medlemsorganisation i Copyswede, hänvisar till och stödjer även det yttrande som Copyswede och Klys har ingivit den 23 september 2015.

Följande är viktigt:

- Svensk musik är gränsöverskridande
- Utövarna på musikområdet får lite eller inget betalt på den digitala marknaden
- Ersättning till utövare på den digitala marknaden måste säkerställas genom en oavvislig rätt till ersättning
- Det är inte upphovsrätten – och i synnerhet inte artister och musiker – som sätter begränsningar för hur on-line-tjänster fungerar, eller inte fungerar över nationsgränserna

SAMI | Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation

Söder Mälärstrand 75
118 25 Stockholm

Tel 08-453 34 00
Fax 08-453 34 40

www.sami.se
info@sami.se

Org.nr 702000-0803

- Mellanhänders¹ ansvar för användning och klarering av upphovsrättsligt skyddat material bör genomlysas
- Piratverksamhet måste beivras och ett effektivt sätt att komma till rätta med problemen är viktigt för att inte utövare och andra upphovspersoner ska förlora betydande potentiella inkomster

Svensk musik:

Musik är till sin natur gränslös och svensk musikexport omfattande, Enligt uppgifter från intresseorganisationen Musiksverige har den svenska musikbranschens intäkter ökat med 1,5 miljarder kronor under åren 2010-2013. Det motsvarar en ökning på nästan 25 procent. Musikbranschens intäktsutveckling visade en mer positiv trend än tillväxten i Sveriges ekonomi som helhet under samma period.

Under år 2013 uppgick den svenska musikbranschens intäkter i Sverige och från utlandet till 7,6 miljarder kronor vilket motsvarar en ökning på knappt tio procent från föregående år. Musikexporten stod för 16 procent av den totala omsättningen eller 1,2 miljarder kronor. Störst andel av exportintäkterna inbringade det upphovsrättsliga området till följd av att svensk musik spelas utomlands i bakgrunden på butiker och restauranger eller på radio, tv, eller online.

Upphovsrättsliga intäkter stod för 27 procent av intäkterna på den inhemska marknaden och exportmarknaden sammantaget, och ökade med sex procent till 2,1 miljarder kronor.

För ytterligare information se Musikbranschen i siffror, statistik för 2013²

Av det ovanstående kan man förstå att den europeiska marknaden är viktig för SAMI:s medlemmar. Men utövare på musikområdet har fortfarande svårt att få del av denna blomstrande marknad. För att detta ska bli verklighet, är det av yttersta vikt att upphovsrätten förändras, men att det görs på ett sådant sätt att utövarnas rättigheter förstärks och inte rycks undan. SAMI är positiv till att skapa en fungerande digital marknad i Europa men vill i detta yttrande peka på några centrala punkter för utövare på musikområdet som är viktiga att bära med sig i det fortsatta reformarbetet.

SAMIs förvaltning och uppdrag:

SAMI samlar in ersättning till artister och musiker med stöd av tvångslicensen i 47 § URL som innebär att en ljudupptagning får användas vid ett offentligt framförande eller vid en överföring till allmänheten (med undantag för tillgängliggörande på begäran) utan att nyttjaren först behöver be om lov. Däremot har nyttjaren en skyldighet att betala för sin användning till såväl utövare som till framställare av ljudupptagningen vilket i praktiken innebär att insamling samordnas med Ifpi Svenska Gruppen. Bestämmelsen omfattar även vidareändring.

Förutom insamling med stöd av tvångslicensen i 47 §, företräder SAMI artister och musikers rätt till privatkopieringsersättning på fonogramområdet. SAMI som är medlem av Copyswede fördelar och betalar igenom ersättningen som avdelats för privatkopiering av fonogram (typiskt sett utgiven musik). Eftersom allt fler har börjat lyssna på musik via strömmade tjänster, och således inte kopierar för privat bruk i samma omfattning som förut, har andelen som avser privatkopiering av musik drastiskt minskat för utövarna de senaste åren. Det leder till minskade intäkter för artister och musiker som behöver kompenseras för detta bortfall.

Copyswede är också den organisation, som på uppdrag av bl.a. SAMI, träffar avtal om och inkasserar ersättning för vidareändring (den s.k. kabelersättningen). Beträffande den insamling som sker genom Copyswedens försorg, erhåller SAMI den andel som beräknats avse användning (kopiering eller vidareändring) av inspelad musik för vidare fördelning och utbetalning till rättighetshavarna.

¹ T.ex. YouTube, Google, Facebook m.fl.

² http://www.musiksverige.org/wp-content/uploads/musikbranscheniisffror2013_Webb.pdf

SAMI är vidare den organisation som enligt Förordning om Fonogramersättning ansvarar för fördelningen av fonogramersättning (kompensation för utlåning av musik på folk- och skolbibliotek, SFS 1998:1387) till berörda artister och musiker.

Enligt överenskommelse med Svenska Musikerförbundet har SAMI åtagit sig att ansvara för inkrävande och fördelning av tilläggsersättning enligt Upphovsrättslagen 45a och b §§.

Baserat på avtal förvaltar SAMI slutligen vissa av utövarnas ensamrättigheter enligt 45 § såvitt gäller andra sekundära nyttjanden. Här aktualiseras vissa typer av on-demand nyttjanden, viss kopiering m.m. Utövande konstnärer omfattas numera av avtalslicensen för radio och tv (42e §) och den generella avtalslicensen (42h §) i Upphovsrättslagen för nyttjanden som inte redan faller in under tvångslicensen i 47 §.

SAMI har även en omfattande internationell samverkan med utövarsällskap i andra länder. Den svenska musikrepertoaren är i sann mening internationell och SAMI:s insamling från andra länder står för en inte obetydlig del av SAMI:s totala insamling (drygt 25 % av 2014 års rättighetsintäkter). Den praktiska utväxlingen av information avseende inspelningar och företrädade artister och musiker och ersättningar regleras i representationsavtal med motsvarande organisationer i andra länder. Vad gäller efterfrågan på överenskommelser som täcker upp flera territorier är denna idag mer eller mindre obefintlig sett från SAMI:s horisont. Skulle ändå frågan komma upp, menar SAMI att det redan idag är möjligt att tillgodose ett sådant behov genom frivilliga överenskommelser mellan organisationerna. Här kan en jämförelse göras med den modell som nu införs i och med det s.k. Sällskapsdirektivet³ och som i dagsläget endast berör upphovsmännen och som det blir intressant att utvärdera utvecklingen av.

Kommentarer till 2.4. Bättre åtgärder till digitalt innehåll – ett modernt, mer europeiskt regelverk för upphovsrätt

Om rätten att få betalt:

I punkt 2.4. i meddelandet, framhävs att upphovsrätt är grunden för kreativitet och kulturliv i Europa. Det framhävs även att åtgärder för rättvis ersättning till upphovsmän måste övervägas för att uppmuntra till skapande av innehåll i framtiden. **SAMI vill understryka att ersättning för digitalt nyttjande är av yttersta vikt inte bara för upphovsmän utan i hög grad även för utövare – i SAMI:s fall de artister och musiker som SAMI företräder.** Här behövs det konkreta förslag till förändring.

Samtidigt som övergången till en digital marknad på många sätt har inneburit en större frihet och utökade möjligheter för artister och musiker att nå ut till sin publik har de nya distributionskanalerna också inneburit och innebär alltså svårigheter för dem att få betalt. Anledningarna är flera:

- En anledning är att traditionella avtals- och betalmodeller inte anpassats till de "nya" sätten att exploatera musik.
- En annan är musikers typiskt sett svaga avtalsituation som ofta resulterar i totalöverlåtelse i samband med inspelning och/eller utgivning.
- En tredje att det blivit allt svårare för en enskild artist att överblicka och följa användningen av sina inspelningar och därmed bevaka sina ekonomiska intäcksströmmar.

Ett problem är även att producenterna (skivbolagen) i många fall ensidigt tillämpar gamla avtal även på de nya digitala tjänsterna trots att avtalen inte uttryckligen reglerar det nya nyttjandet. Detta sker utan ny förhandling med artisten som därmed riskerar att gå miste om sin ersättning för digitalt nyttjande, se nyligen avgjord dom i Solna tingsrätt⁴.

³ Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/26/EU av den 26 februari 2014 om kollektiv rättighetsförvaltning av upphovsrätt och närstående rättigheter och gränsöverskridande licensiering av rättigheter till musikaliska verk för användning på nätet på den inre marknaden

⁴ Mål nr T 6667-14

SAMI ser en förskjutning i sättet att tillgängliggöra musik. Gränsdragningen för vad som är att anse som traditionell överföring till allmänheten eller utsändning (broadcasting) och vad som är att anse som tillgängliggörande på begäran (on-demand) har blivit alltmer diffus och är inte lätt att dra. För den enskilde artisten och musikern har detta stor betydelse för var ersättning kan inhämtas. Ett stort antal av dagens digitala tjänster agerar som radiostationer då de typiskt sett innehåller tjänster som inte kvalificerar sig som on-demand. Eftersom skivbolagen många gånger förvärvat musikers ensamrätter är det också dessa som licensierar den användningen. En konsekvens blir att artister och musiker går miste om ersättning som de i själva verket har rätt till men där det är mer eller mindre omöjligt för dem att försvara sin position.

I samband med införandet av Info Soc. Direktivet 2001/29/EC hade lagstiftningen intentionen att utövarna skulle skyddas och att de skulle få en rimlig andel av de ersättningar som kom från den digitala/on-line distributionen av deras framföranden. Rätten till on-demand-förfoganden undantogs därför från tvångslicensens tillämpningsområde och kom istället att omfattas av utövarens exklusiva rätt - för musiker och artisters del i 45 § upphovsrättslagen. Musikern gavs alltså rätten att själv bestämma om och förhandla kring när hans framförande fick eller inte fick nyttjas on-line och till vilket pris detta skulle ske. En god intention kan tyckas eftersom användaren då behövde utövarens tillstånd.

Dessvärre kan konstateras att införandet av en ensamrätt för on-demand förfoganden inte lett till att artister och musiker fått betalt för digitala nyttjanden av sina inspelningar. Anledningen är att musikern – mot bakgrund av sin veka avtalsposition - överlätit alla sina rättigheter till producenten (typiskt sett ett skiv-/musikbolag) för en mycket liten summa, om någon alls, att användas för lång tid framöver. Denna situation är naturligtvis helt oacceptabelt.

SAMI har inga illusioner om att en förstärkt avtalsrätt i dessa fall skulle hjälpa. Även om en sådan tanke är god, tror inte SAMI att utövarens avtalsposition kommer att kunna förbättras i den aspekten. Mot denna bakgrund, menar SAMI att det är helt nödvändigt att lagstiftningen istället ändras så att rätten till "tillgängliggörande på begäran" förstärks genom att ensamrätten kopplas till en oavvislig rätt till ersättning. Tillvägagångssättet beskrivs bl.a. i kampanjen "**Fair Internet for performers**"⁵ som SAMI ställer sig bakom i och med sitt medlemskap i AEPO-ARTIS. Se även⁶

Modellen är på intet sätt ny, och liknar lagtekniskt den ersättningsmodell som gäller vid överlåtelse av uthyrningsrätten till en producent och som infördes i samband med att EU:s s.k. uthyrnings- och utlåningsdirektiv (Rådets direktiv 92/100/EEG av den 19 november 1992) genomfördes i svensk rätt. Den bör därför vara lätt att implementera och införas som en ny EU-rättslig bestämmelse som kompletterar de relevanta bestämmelserna i Direktiv 2001/29 (Info. Soc.). Denna bestämmelse ska garantera att utövare – för den händelse de har överlätit sin exklusiva rätt och oberoende av villkoren för en sådan överlåtelse – ska ha en oavvislig rätt till ersättning för tillgängliggörande på begäran av sina framföranden. Ersättningen ska samlas in från användarna (tjänsterna) och hanteras av utövarnas kollektiva förvaltningsorganisationer. Den oavvisliga rätten till ersättning kan införas utan att redan existerande avtalsmodeller mellan utövare, framställare (producenter) och användare behöver ändras. Samtidigt garanterar den en ersättning för musiker och andra utövare när deras framföranden används on-demand.

Ersättningen ska samlas in av de kollektiva förvaltningsorganisationerna. Samarbete mellan utövarnas kollektiva förvaltningsorganisationer fungerar redan idag väldigt bra och införandet av den oavvisliga ersättningsrätten skulle därmed inte innebära någon större ansträngning att implementera. Det finns redan ett fungerande system som tillåter insamling av ersättning och distribution av densamma över gränserna till de rättighetshavare man representerar.

⁵ <http://www.fair-internet.eu/>

⁶ <http://eepurl.com/bzTFkP>

Vad skulle effekterna bli?

För utövare:

Artister och musiker skulle garanteras betalning när deras inspelade framföranden gjordes tillgängliga online. De skulle inte längre exkluderas från en skälig ersättning från online exploatering av deras framföranden och de möjligheter Europas digitala miljö har att erbjuda.

För producenter:

Existerande affärsmodeller skulle behållas och producenterna skulle fortfarande förvärva rätten till tillgängliggörande på begäran för digitalt nyttjande från utövarna via kollektiva eller individuella förhandlingar och därmed kunna licensiera dessa för digital användning.

För användare (tjänsteföretagen (Spotify, Wimp, Apple Music, Tidal, Youtube etc.))

Ersättning till utövarna skulle betalas och redovisas av användarna och inte av producenterna. Ersättning skulle betalas oberoende av vad som kan ha överenskommit mellan artist/musiker och producent och avtalsvillkor som inskränker utövarnas rätt till ersättning skulle följaktligen vara ogiltiga. Krav på ersättning får endast framställas av för utövarna representativ kollektiv förvaltningsorganisation som i sin tur ansvarar för fördelning och genombetalning till berörda utövare.

För konsumenter:

Det finns en uppfattning hos konsumenterna att pengarna de spenderar för att komma åt innehåll på nätet uteslutande hamnar i fickorna på de stora företagen, t.ex. stora skivbolag eller filmstudios. Detta har visat sig hämma konsumenterna att gå över till lagliga tjänster. När det kan visas att alla utövare får en rimlig ersättning för exploatering av sina framföranden on-line, finns det ett större incitament för konsumenterna att gå över till lagliga tjänster som känns mer rättvisa och attraktiva än att använda illegala sådana.

Sammanfattningsvis:

SAMI menar att **utövarnas roll i det digitala landskapet har glömts bort**. Även artister och musiker måste få en rimlig chans att få betalt eftersom de är en viktig pusselbit till att musik finns och som konsumenter och andra användare ska få ta del av. För att detta ska bli verklighet krävs konkreta åtgärder och **SAMI förespråkar den oavvisliga ersättningsrätten** som beskrivits ovan och som även framgår av kampanjen Fair Internet.

Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation, SAMI

Stefan Lagrell, VD